

Според законите на жанра спомнящият си Аз се изживява не като герой, като „център“, както предполага лирическият дискурс, а като *свидетел*, като говорител на едно ниско, недиференцирано „ние“, възпяващо съб-лимната жестуалност на героя, на „Той“. За разлика от лириката, мемоар-ният Аз – *фабулен* протагонист в мемоара – е по презумпция несъвпа-дащ с неговия *идеологически* протагонист, с героя. Мемоаристът е пове-че свидетел на случващото се, отколкото пряко случващ го, въпреки че сам е непосредствен участник в описваните събития. Особено изявена е тази разделеност в биографията „Гоце Делчев“, която в някаква степен може да бъде приближена към мемоарния жанр поради имплицитно съ-държащия се в нея солиден мемоарен пласт (възможно жанрово опре-деление на „Гоце Делчев“ би било „биография-мемоар“ – поради близко-то лично познанство между автор и герой¹³).

Но целият този комплекс отношения – макар и в не толкова краен вид – е налице и в „Хайдушки копнения“, където Гоце Делчев също е централен персонаж. Ценностната диспропорция, положена в една вер-тикална проекция, в амплитудата между митологизирания обект „Той“ и снижено-митологизиращото „аз=ние“, персонифицирано от двойката „Гоце Делчев – Яворов“, е по особен начин проявена в един епизод, илю-стриращ така важното отношение към народа – важно, доколкото то директно съдържа копнежа на Аза за някакво „ботевско“ сливане с общ-ността, за разтваряне на личното битие сред такива общностни ценности като Народ, Родина, Саможертва, Подвиг. Когато говори от свое име за народа, мемоарният Аз (=Яворов) естествено полага отношението в един свръхиндивидуалистичен, ницшеански дискурс, превърнат във високо клише от кръга „Мистъл“ и най-вече от главния ментор на кръга Пенчо Славейков. „Простодушен народ – с високомерна снизходителност

¹³ Милена Кирова предлага друга – и до голяма степен противоположна – жанрова дефиниция на „Гоце Делчев“, която обаче по съвършен начин се включва в нашата теза и я допълва. Тази дефиниция е трикомпонентна, ситуирана „някъде в пресечната точка между модерен документален очерк, агиографска проза (тип средновековно житие на светец) и фолклорна легенда“ (Кирова, М. *Пейо Яворов: копнение по Гоце*. – В: Кирова, М. *Проблематичният реализъм*. С., 2002, с. 147). Строго мемоарният сви-детелски „извор“ на творбата, непосредственото познаване на протагониста, е за-тъмнен както от ред литературно-жанрови формули, така и от онези механизми на колективната памет, чиято цел е тъкмо да се елиминира строго „личният“, биогра-фичният елемент в портретуването на героя за сметка на универсалната матрица на архетипа като абсолютно необходим митоизграждащ фактор. От друга страна, документалното у Яворов е само по себе си проблематично, то се състои колкото от лични спомени на биографа, толкова и от *слухове* и *легенди* (без особена разлика между тях, както пише М. Кирова).